

GENERACIONS TOP

Resistir

Protestar

Conquerir

Generacions de dones i homes que, a través de la resistència quotidiana en contra de la dictadura de Franco, van contribuir a la construcció d'una alternativa democràtica

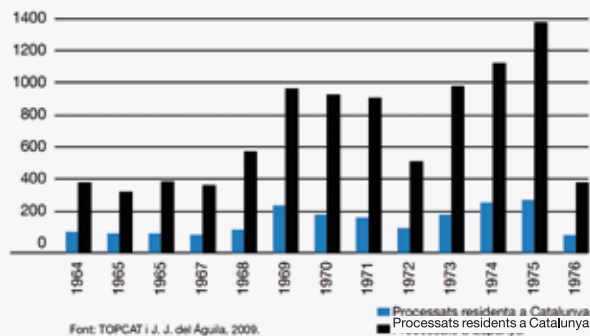
50 anys
De l'inici del canvi
social i polític

 Diputació
Barcelona

 Associació
Catalana de
Persones
i Joves
Històriques del
franquisme

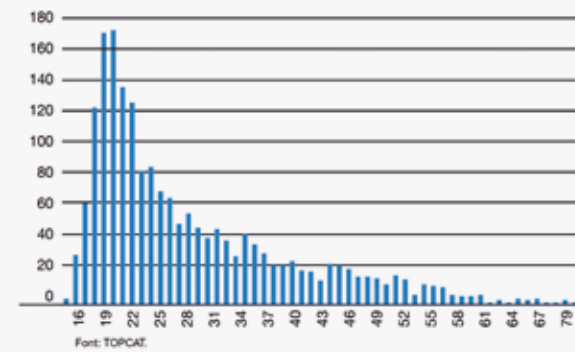
El Tribunal de Orden Público (TOP) es va crear el 2 de desembre de 1963, com a resultat de les pressions internacionals després de l'execució de Julián Grimau, i va estar actiu fins al gener de 1977, situat al Palacio de las Salesas de Madrid. El TOP tenia com a objectiu jutjar delictes que alteressin l'ordre públic que fins aleshores s'havien estat jutjant per tribunals militars. Entre 1964 i 1976, el TOP va incoar 22.660 processos i va dictar 3.798 sentències, de les quals 2.839 van ser condemnatòries. Els delictes més comuns que va jutjar el TOP van ser el d'associació il·lícita, el de propaganda il·legal i el de manifestacions i reunions no pacífiques. El TOP va ser dissolt el 4 de gener de 1977 al mateix temps que es va crear l'Audiència Nacional, que va continuar jutjant casos de terrorisme, delinqüència organitzada i delictes econòmics complexos.

Gràfic 1. Evolució dels processats pel TOP
Comparació entre el total de processats al conjunt d'Espanya i els processats amb residència a Catalunya

De les 22.660 persones incoades en processos pel TOP un 21% dels casos es van donar a Catalunya. La majoria eren joves, i les dones encara més. Persones treballadores, estudiants contestatàries, amb una forta vinculació als nous moviments socials. Ideològicament d'esquerres i amb un important substrat catòlic que incloïa sacerdots influïts pel concili II del Vaticà.

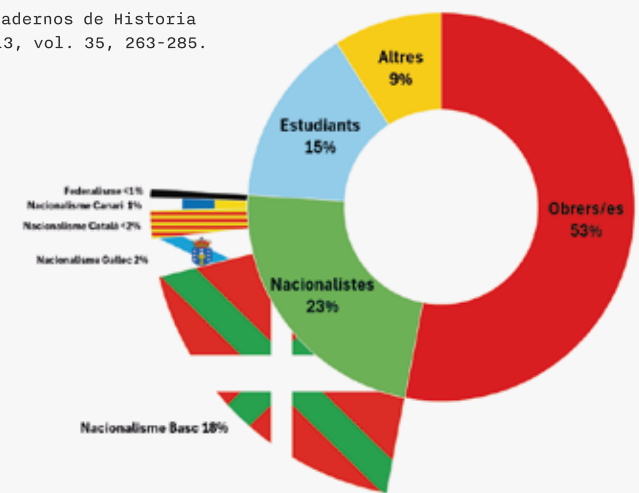
Gràfic 2. Edat dels processats pel TOP residents a Catalunya

L'objectiu principal del TOP va ser la persecució i la repressió de les conductes dissidents, sobretot de la classe obrera, organitzada ja aleshores al voltant de l'activitat sindical. Aquest objectiu es veu de manera clara en les dades, en què la meitat dels processats eren obrers i un 22% estudiants.

Percentatge de casos incoats pel TOP segons moviments socials i polítics

Font: TOPCAT i «Cuadernos de Historia Contemporánea» 2013, vol. 35, 263-285. Elaboració pròpia

Imatges

(I) Manifestació de l'1 de maig de 1976. Fundació Cipriano Garcé a-Arxiu Històric de CCOO.
 (II) Un SEAT 600, el cotxe més popular de l'època. [S.I.], [196-?]. Fons AG Subsèrie Arxiu Gràfic (AG 16/5). CRAI Biblioteca del Pavelló de la República. Universitat de Barcelona

Amb la celebració dels «XXV años de Paz» (febrer de 1964) Franco pretenia consolidar el règim sota l'aparença del benestar i el creixement. CRAI Biblioteca Pavelló de la República (Universitat de Barcelona).

Després de la Guerra Civil (1936-1939), el general Francisco Franco va instaurar una dictadura de gairebé quatre dècades, emparada pel feixisme italià i el nazisme alemany. Durant els anys quaranta, el règim va reprimir brutalment els vençuts republicans i va imposar un clima de por, corrupció i aïllament internacional. Amb l'entrada d'Espanya a l'ONU el 1955 i l'accés al crèdit estranger, el règim va iniciar una nova etapa de desenvolupament econòmic que va ser anomenada com «el milagro económico español», i que va suavitzar la misèria de la postguerra.

Tanmateix, la repressió política va continuar, com ho demostra la forta repressió contra «la Huelgona» d'Astúries de 1962 i l'execució de Julián Grimau el 1963, que va generar una forta condemna internacional. Per maquillar la imatge del règim, el mateix any es va crear el Tribunal de Orden Público (TOP), un tribunal civil encarregat de jutjar delictes polítics, en un intent de moderar l'aspecte més dur del franquisme, però sense deixar de conviure amb la justícia militar. El TOP seria la institució escollida pel règim per reprimir una generació decidida a posar fi a la dictadura.

Les transformacions socials, en especial la immigració i la industrialització, acompanyades de l'arribada de noves influències culturals com van ser el rock and roll, el marxisme i la cançó protesta, van configurar les Generacions TOP. Va tenir un especial protagonisme en els moviments socials i, en un nou antifranquisme que va enfrontar-se a la dictadura, reclamaren llibertats, qüestionaren l'autoritarisme i els valors tradicionals/burgesos, i es postul·laren com a alternativa democràtica a la dictadura.

Les Generacions TOP són les formades per persones nascudes ja dins de la dictadura, allunyades dels traumes de la guerra civil i que van viure períodes de grans canvis econòmics i socials al país.

Ja des de la meitat dels anys cinquanta fins a principis dels setanta, es va donar la institucionalització del règim i l'obertura econòmica, la qual cosa no va fer desaparèixer la repressió política i la censura.

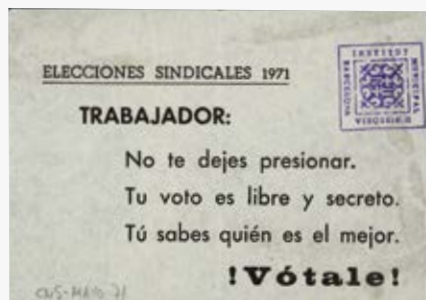
Escaneja aquest QR per accedir a l'exposició virtual >

El desafiament obrer

La térmica en lucha. Boletín nº 1. Denuncia el asesinato de Manuel Fernández Márquez.

La política «desarrollista» de la dictadura operava sota transformacions socials com l'èxode rural, els canvis urbans i industrials i la renovació generacional. Fou en aquest context quan es produí el naixement d'un nou moviment obrer a inicis dels anys seixanta.

Amb les vagues dels miners asturians a la primavera de 1962 van emergir noves reivindicacions i estratègies sindicals. Els intents d'obertura del sindicat franquista fracassaren i obriren una oportunitat a la consolidació de les anomenades Comissions Obreres a partir de 1964. Aquest nou moviment reuní militants de diferents tendències d'esquerres, i els tradicionals enfrontaments es van deixar enrere. I així es va obrir un espai que volia crear un sindicat obrer unitari i democràtic.

L'actuació repressiva i violenta del règim contra els treballadors i la il·legalització de CCOO (1967) intensificà l'organització d'assemblees de treballadors i de les reivindicacions com l'augment salarial, la reducció de jornada, els convenis col·lectius, el dret a vaga i la llibertat sindical. El moviment obrer va mantenir les demandes de l'àmbit laboral i, al mateix temps, enfortí les reivindicacions sobre l'amnistia i les llibertats democràtiques, que eren considerades indissociables.

< Imatges

- (I) Octaveta de denúncia de l'assassinat de Manuel Fernández Márquez. 28 d'abril de 1973. Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de Comissions Obreres.
- (II) Full volant de CCOO (1971). Crida a l'assemblea de classe i rebuig a la CNS. Col·lecció Fulls Volanders, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.
- (III) Full volant demanant el vot per als obrers opositors a les eleccions sindicals a la CNS (1971). Col·lecció Fulls Volanders, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.
- (IV) Full volant del Partit del Treball. Demandes parcials (1975). Col·lecció Fulls Volanders, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.
- (V) Full volant del Partit del Treball. Crida a la vaga general per les llibertats democràtiques (1975). Col·lecció Fulls Volanders, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

El desafiament obrer

El moviment obrer es va confirmar com un pilar fonamental en la lluita antifranquista i la construcció de l'alternativa democràtica i nacional a Catalunya.

Imatges

(I) Assemblea SEAT (1976). Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

(II) Assemblea dels treballadors d'arts gràfiques al camp de futbol de la Guineueta (1977). Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

(III) Manifestació per l'amnistia laboral a Santa Coloma (9 de juliol de 1976). Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

(IV) Vaga general a Sabadell (1976). Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

De les aules als carrers. La mobilització des de la Universitat

La Caputxinada va ser un acte de protesta i resistència celebrat del 9 a l'11 de març de 1966, quan més de 450 estudiants, professors i intel·lectuals es van tancar al convent dels Caputxins de Sarrià per constituir el Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (SDEUB). Aquest moviment es va oposar al sindicat oficial franquista (SEU), tot reivindicant drets democràtics, acadèmics i de llibertat d'expressió, i va esdevenir un símbol de la lluita estudiantil contra la dictadura. A partir del dijous 10 de març de 1966, les forces de l'ordre públic van posar setge al convent dels frares Caputxins i, finalment, van entrar a la sala d'actes.

A principis dels setanta, la presència de grups d'extrema esquerra, molt protagonistes a finals dels seixanta, va minvar en benefici de les organitzacions comunistes de diversa tendència (PSUC, PCE, maoistes, leninistes, etc.), que durant els inicis dels setanta es van enfrontar, amb contínues protestes i manifestacions, al discurs i la pràctica del règim a la Universitat.

Imatges

- (I-II) Estudiants reunits al convent dels Caputxins de Sarrià.
- (III) Forces de l'ordre envoltant el convent.
- (IV) Entrada de les forces de l'ordre a la sala d'actes. ANC/Fons Guillem Martínez (Caputxinada). Autor: Guillem Martínez.

Imatges

- (V) Diari *El Alcázar*, 18 de gener de 1969. Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona.
- (VI) Enfrontaments entre els estudiants i la policia a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. Barcelona [1968?]. CRAI Biblioteca del Pavelló de la República. Universitat de Barcelona.
- (VII) Als anys setanta, una de les demandes més comunes va ser l'abolició de la Ley General de Educación de 1970. Col·lecció Fulls Volanders-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.
- (VIII) Membres del cos de policia dispersen una manifestació d'estudiants. Barcelona [1972?]. CRAI Biblioteca del Pavelló de la República. Universitat de Barcelona.

El moviment veïnal

La conquesta d'una ciutat democràtica

L'èxode rural dels seixanta va evidenciar la desatenció de les necessitats bàsiques dels veïns (novinguts i autòctons) per part del règim. Les expressions de solidaritat veïnal van proliferar esperonades per una situació d'abandonament governamental. Els cinquanta van testimoniar un enfortiment del teixit associatiu informal als barris, dinamitzat pels veïns i veïnes.

La llei d'associacions de 1964 va pretendre cooptar moltes d'aquestes organitzacions informals amb la intenció de controlar i reprimir la solidaritat veïnal. Malgrat les intencions del règim, les associacions veïnals van esdevenir un punt de trobada heterogeni per plantejar demandes i organitzar protestes, així com un espai de politització per a moltes ciutadanes i ciutadans.

La urbanització dels barris, els equipaments sanitaris, el transport públic o l'accés a pisos i espais verds, vertebraren les protestes veïnals del període. Aquestes demandes van ser el motor de transformació de les ciutats. El moviment veïnal va esdevenir escola i exemple de participació ciutadana i la demostració que la democràcia és quelcom material i tangible.

Imatges

(I) Veïns del barri de Roquetes construïnt el clavegueram i el canal de recollida d'aigües. Arxiu Històric de Roquetes. (1964).

(II) Manifestació per la detenció de 54 veïns de Nou Barris (1974). Arxiu Històric de Roquetes.

(III) Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC). (1972, 30 de maig). *Unidad: Crida a la vaga de lloguers a Trinitat Nova* [Fullet clandestí]. Document personal cedit per Marià Hispà.

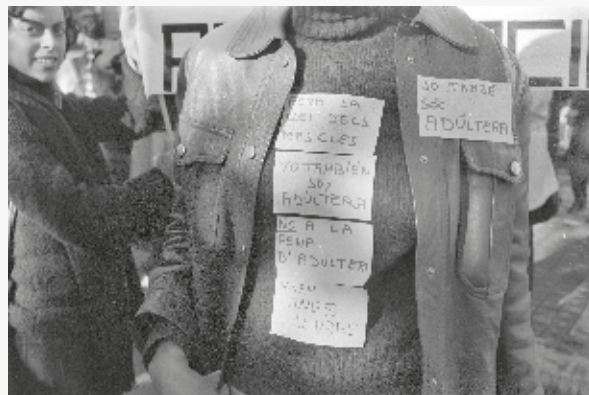
(IV) Comissions Obreres de Catalunya. (1973, abril). *Boicot autobus Terrassa* [Octaveta]. Arxiu Històric de Comissions Obreres de Catalunya.

Conflicte de les expropiacions. El paraigua servia per defensar-se. El conflicte en qüestió era protagonitzat pels veïns de la parròquia d'As Encrobas. 1976-1977. Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

Dones i resistència: l'esclat del moviment feminista

Als anys seixanta, el feminisme va reemergir a Espanya impulsat per la lluita contra un règim que havia desposseït les dones de tota condició ciutadana. Moltes dones es van unir als moviments antifranquistes i van treballar per integrar les reivindicacions feministes en l'activisme polític, el que es coneixeria com la «doble militància». Les associacions de mestresses de casa van ser clau en aquesta consciència feminista i van constituir espais de socialització femenina i de conscienciació. També van sorgir iniciatives específiques, com la revista «Vindicación Feminista» (1976) i la biblioteca-editorial La Sal (1978), espais centrals per a la reflexió i la denúncia del sexisme. Les reivindicacions del moviment feminista van ser diverses i focalitzades en la derogació d'una legislació discriminatòria que va perdurar durant tot el franquisme i part de la democràcia, i alhora a posar fi a una estructura social sexista. Aquestes iniciatives van marcar una nova etapa del feminisme tot lligant la lluita contra la dictadura amb les reivindicacions femenines.

Imatges

(I) Manifestació reivindicativa barris Terrassa. Guarderies Can Palet i Can Parellada (1978). Arxiu Comarcal del Vallès Occidental.

(II) Full volant de la «Campanya contra la agesi3n a la Mujer» editada pel Col·lectiu Feminista de Barcelona l'any 1976. Col·lecci3 Fulls Volanders-Arxiu Hist3ric de la Ciutat de Barcelona.

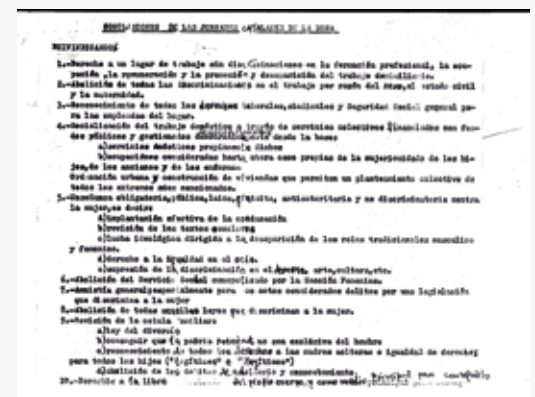
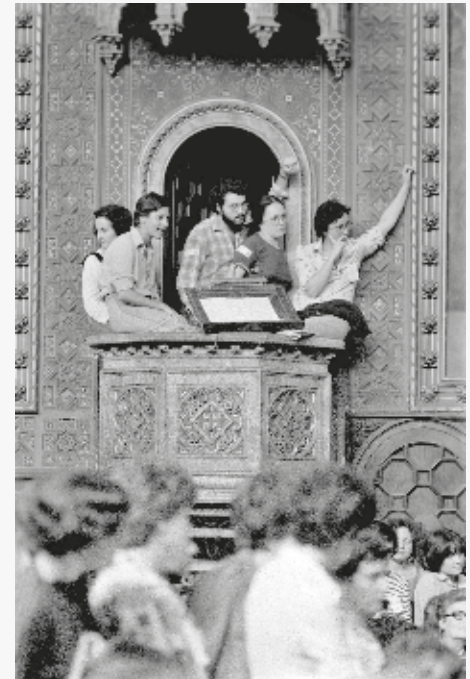
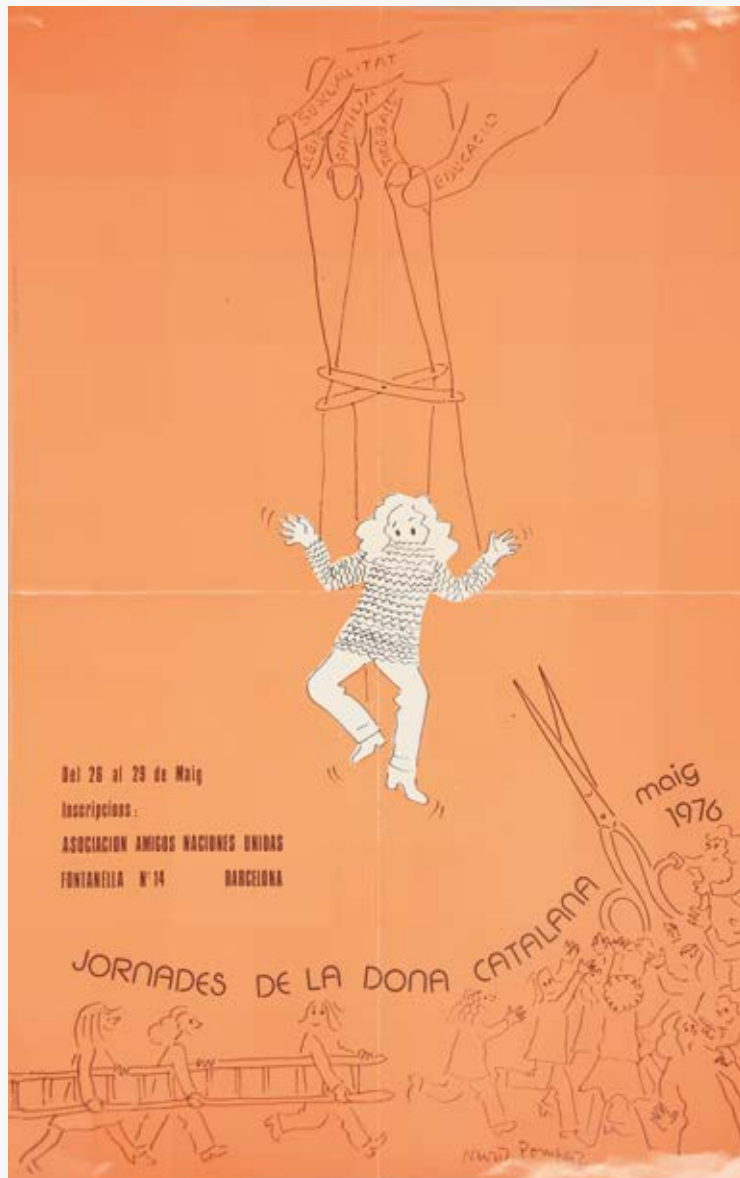
(III-V) Pancartes i adhesius exhibits en la manifestaci3 del novembre de 1976 en suport a Marí3 Angeles Muñoz, demanant la derogaci3 de les lleis discriminat3ries contra les dones, entre les quals la llei d'adulteri. ANC/Fons Pilar Aymerich. Autoria: Pilar Aymerich.

(VI) Manifestaci3 pel dret al divorci de l'Associaci3 Catalana de la Dona. 1976-1977. Arxiu de l'Associaci3 de Veïns de Roquetes.

(VII) Manifestaci3 pel dret a l'avortament lliure i gratuït a finals dels setanta o principis dels vuitanta. Col·lecci3 fotogr3fica de Ca la Dona.

(VIII) Manifestaci3 per l'amnisti3 per a la dona. Fundaci3 Cipriano Garcí3, Arxiu Hist3ric de CCOO de Catalunya.

Dones i resistència: l'esclat del moviment feminista

Les Jornades Catalanes de la Dona del maig de 1976 van ser el primer gran esdeveniment feminista després de la mort de Franco, celebrat a Barcelona amb la participació de més de 4.000 dones. Van suposar un moment clau per a la reivindicació dels drets de les dones en àmbits com el treball, la maternitat, l'educació i la salut, i van marcar l'inici de la lluita feminista organitzada a Catalunya en la transició cap a la democràcia.

Imatges

(I) Cartell de les Jornades Catalanes de la Dona amb la il·lustració de Núria Pompeia (1976). Col·lecció de cartells de Ca la Dona.

Vídeo de les protagonistes de la lluita feminista dels setanta

Imatges

(I-II) Fotografies de l'interior del Paraninfo de la Universitat de Barcelona durant les Jornades Catalanes de la Dona (1976). ANC/Fons Pilar Aymerich. Autoria: Pilar Aymerich.
(III) Text mecanografiat de les conclusions sorgides de les Jornades Catalanes de la Dona. 1976. Archivo de la Transición.

De la repressió a la cerca d'espais de socialització segurs

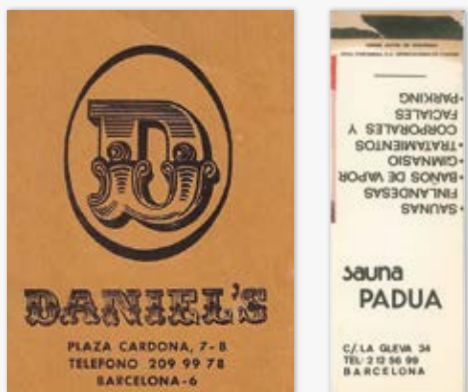
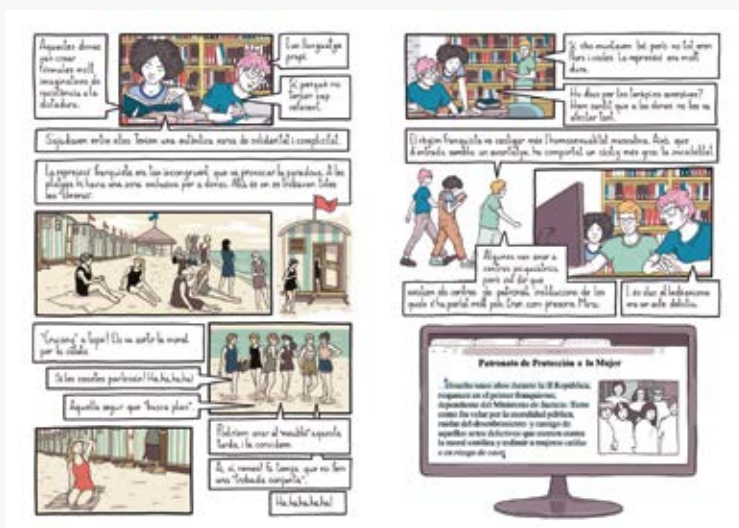
L'ordenament de gènere de la societat franquista s'acarnissava contra els homes i les transsexuals i invisibilitzava les lesbianes. La judicatura s'emparava en una sentència del Tribunal Suprem de 1951 que qualificava l'homosexualitat com: «Vicio repugnante en lo social, aberrante en lo sexual, perverso en lo psicológico, deficitario en lo endocrino».

Les sentències dels Tribunales Especiales de Vagos y Maleantes traspassaven tota lògica legal fent ús d'un llençatge visceral. La progressiva pèrdua de la por durant els anys seixanta i setanta canvià pisos privats on es feien les reunions per espais públics semiclandestins.

La reorganització política del col·lectiu

Els espais de socialització segurs generaren xarxes d'identificació i solidaritat. Les persones del col·lectiu no estaven soles i s'inicià una cerca de referents polítics a l'estranger. Al 1970 apareix la primera organització clandestina per a l'alliberament dels homosexuals, el Movimiento Español de Liberación Homosexual.

El MELH va ramificar en grups regionals com el Front d'alliberament gai de Catalunya (1975). El 1977 el FAGC va organitzar amb èxit el primer míting contra la llei de perillositat social i les dues primeres manifestacions de l'orgull de l'estat espanyol.

Imatges

- (I) Franc, I., i Navarro, R. (2024). *Darrere les persianes: Breu història de les lesbianes a Barcelona*. Ajuntament de Barcelona.
- (II) Targeta promocional del bar Daniel's. Col·lecció personal Jordi Petit.
- (III) Capsa de mistos de la Sauna PADUA. Col·lecció personal Jordi Petit.

Imatges

- (I) Portada del Manifest del FAGC. Centre de Documentació de Ca la Dona, Barcelona.
- (II) Traducció de la carta de Lubara Guilbert (Eliseo Picó) a David Fernbach. Col·lecció personal de Jordi Petit.
- (III) Contraportada del Manifest del Col·lectiu de Lesbianes del FAGC 1977 - Separades del col·lectiu d'homes al 1978. Centre de Documentació de Ca la Dona, Barcelona.
- (IV) Cartell del míting al cinema Niza (1977). CRAI Biblioteca del Pavelló de la República. Universitat de Barcelona.

LEY DE 15 DE JULIO DE 1954 por la que se modifican los artículos 2.º y 6.º de la Ley de Vagos y Maleantes, de 4 de agosto de 1933.

La producción de hechos que ofenden la sana moral de nuestro país por el agravio que causan al tradicional acervo de buenas costumbres, fielmente mantenido en la sociedad española, justifican la adopción de medidas para evitar su difusión.

Las establecidas por la presente Ley, mediante la que se modifican los artículos segundo y sexto de la de Vagos y Maleantes, de cuatro de agosto de mil novecientos treinta y tres, no son propiamente penas, sino medidas de seguridad, impuestas con finalidad doblemente preventiva, con propósito de garantía colectiva y con la aspiración de corregir a sujetos caídos al más bajo nivel moral. No trata esta Ley de castigar, sino de proteger y reformar.

También aspira la misma Ley a proteger la paz social y la tranquilidad pública contra las actividades, no constitutivas de delito o cuya delincuencia consta, pero no puede ser inmediatamente probada, de sujetos que, por su habilidad, escapan a través de las mallas de la Ley o eluden su aplicación, por cuya causa constituyen un serio peligro para una ordenada vida de la colectividad.

En su virtud, y de conformidad con la propuesta elaborada por las Cortes españolas,

DISPONGO:

Artículo primero.—Los números segundo y undécimo del artículo segundo y el número segundo del artículo sexto de la Ley de Vagos y Maleantes, de cuatro de agosto de mil novecientos treinta y tres, quedan redactados en la siguiente forma:

«Artículo segundo.—Número segundo.—Los homosexuales, rufianes y proxenetas.»

«Artículo segundo.—Número undécimo.—Podrán asimismo ser declarados peligrosos como antisociales los que, en sus actividades y propagandas, reiteradamente inciten a la ejecución de delitos de terrorismo o de atraco y los que públicamente hagan la apología de dichos delitos.

También podrán ser objeto de igual declaración los que, de cualquier manera, perturben con su conducta o pusieren en peligro la paz social o la tranquilidad pública.»

«Artículo sexto.—Número segundo.—A los homosexuales, rufianes y proxenetas, a los mendigos profesionales y a los que vivan de la mendicidad ajena, exploten menores de edad, enfermos mentales o lisiados, se les aplicarán, para que las cumplan todas sucesivamente, las medidas siguientes:

a) Internado en un establecimiento de trabajo o Colonia Agrícola. Los homosexuales sometidos a esta medida de seguridad deberán ser internados en Instituciones especiales y, en todo caso, con absoluta separación de los demás.

b) Prohibición de residir en determinado lugar o territorio y obligación de declarar su domicilio.

c) Sumisión a la vigilancia de los Delegados.»

Artículo segundo.—Quedan derogadas cuantas disposiciones se opongan a las establecidas en la presente Ley y autorizado el Ministro de Justicia para dictar las medidas necesarias para su ejecución y cumplimiento, dejando subsistentes las facultades gubernativas que en materia de orden público, moralidad y disciplina social tiene actualmente atribuidas el Ministerio de la Gobernación.

Dada en el Palacio de El Pardo a quince de julio de mil novecientos cincuenta y cuatro.

FRANCISCO FRANCO

«Fe i justícia: el compromís cristià per la llibertat»

A principis dels seixanta, diversos sectors de l'Església van adoptar una postura rupturista davant la dictadura franquista. Influïts pel concili II del Vaticà i el diàleg amb el marxisme, els moviments cristians de base i els clergues contestataris van tenir un paper crucial en la creació d'una alternativa democràtica. Moltes parròquies es van convertir en espais de resistència i van acollir assemblees clandestines com la que va donar lloc a la fundació de CCOO de Catalunya el 1964 a l'església de Sant Medir.

Imatges

(I-II) Tancament de les dones i els fills dels treballadors de la fàbrica Motor Ibèrica a l'església de Sant Andreu de Palomar (Barcelona, 1976). ANC/Fons Pilar Aymerich. Autoria: Pilar Aymerich (ANC1-993-N-1422).

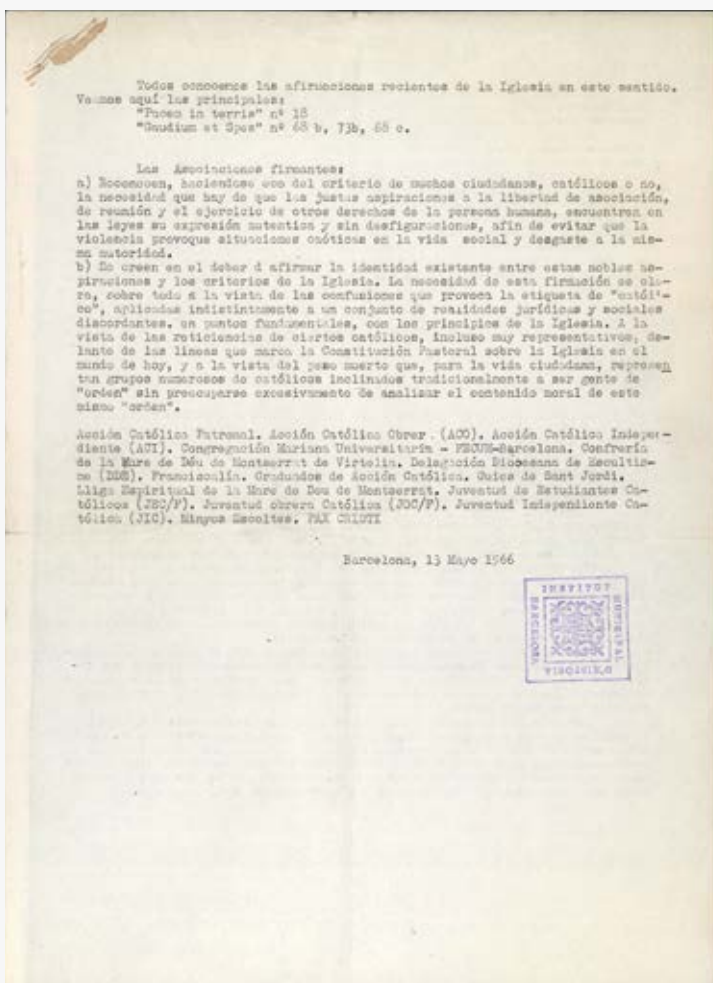
(III) Assemblea en la fàbrica Song Alena, 1974. En aquesta fotografia qui parlava era el líder sindical, el sacerdot obrer jesuïta Jaume Cisteró. Ho feia sense micròfon perquè li havien ensenyat a impostar la veu per poder predicar. Fons Personal de Josep Maria Garrido.

(IV) Fotografia de la manifestació de capellans a Barcelona l'11 de maig de 1966. L'objectiu dels capellans era entregar unes cartes de protesta contra els maltractaments rebuts per l'estudiant Joaquim Boix a la Direcció General de Seguretat, després de ser detingut. Aquestes cartes anaven dirigides a l'Inspector Jefe de la Brigada Político-social, Antonio Juan Creix, i a l'arquebisbe de Barcelona. CRAI-Biblioteca Pavelló de la República. Universitat de Barcelona.

«Fe i justícia: el compromís cristià per la llibertat»

Per altra banda, comunitats cristianes de base com la Hermandad Obrera de Acción Católica (HOAC) o la Juventut Obrera Cristiana (JOC) i capellans contestaris van participar en protestes i vagues per denunciar la repressió. En fou un bon exemple la manifestació de capellans de 1966 a Barcelona contra les tortures a Joaquim Boix. Aquesta «església paral·lela» va contribuir a forjar una consciència democràtica que va ajudar a fer realitat la transició cap a la democràcia.

Imatge

(I) Full volant signat per diverses organitzacions cristianes denunciant la falta de llibertats al país. Maig de 1966. Col·lecció Fulls Volders-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

En la manifestació de 1966 a Barcelona, els 130 capellans que protestaven contra la tortura van ser apallissats per la policia i, posteriorment, jutjats pel Tribunal de Orden Público (TOP) i condemnats per manifestació no pacífica. La presó concordatària de Zamora va ser el centre penitenciari especial al qual es van enviar molts dels capellans que el règim va jutjar, la majoria d'ells procedents del País Basc.

Imatges

(I) Indult de la pena de presó de Josep Maria Garrido (Barcelona, 1940). El seu ingrés a la presó concordatària de Zamora fou degut en la seva participació a una manifestació l'1 de maig de 1967 a Sabadell, on es va produir un dur enfrontament amb la policia. L'indult es va fer efectiu el 9 de març de 1970, i es va donar per les converses que el pare Arrupe, sacerdot jesuïta, va mantenir amb Franco. Foren indultats Garrido, amb altres companys de Sabadell. El període de reclusió total dels capellans de Sabadell fou del 8 de desembre de 1969 al 26 de març de 1970. Arxiu personal de Josep Maria Garrido.

(II) Plànol de la presó concordatària de Zamora i text manuscrit del sacerdot Josep Maria Garrido, durant el seu empresonament. El text és un himne basc que, segons explicà ell mateix, cantaven cada nit els presos bascos animant a tota la resta a fer-ho. Era una cançó tradicional que durant la dictadura va adquirir l'estatus d'himne nacional basc, tot i que no era ni va ser l'oficial. Arxiu personal de Josep Maria Garrido.

(III) Tribunal de Orden Público (1969, 26 de febrer). Cas de manifestació no pacífica (Sumari núm. 146 de 1966). Sentència núm. 53. Sentència original del TOP.

La repressió contra l'antifranquisme unitari. La detenció dels 113

La «caiguda dels 113» va implicar l'inici d'un procés judicial per part del TOP, tot i que finalment no es portà a terme.

Imatges

- (I) Informació sobre la detenció dels 113 durant la celebració de la sessió de l'Assemblea de Catalunya a l'església de Santa Maria Mitjancera el 28 d'octubre de 1973. Col·lecció Fulls Volanders-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.
- (II) Cartell «La Modelo» amb la partitura de la cançó que van compondre a la Model els empresonats en ocasió de la detenció dels 113 de l'Assemblea de Catalunya. Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.
- (III) Vinyeta còmica sobre la detenció dels 113. *Mundo Obrero*, 28 de novembre de 1973. Hemeroteca de l'Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona.
- (IV) Comunicat de Lluís Maria Xirinacs des de la Presó Model sobre l'inici de la seva vaga de fam, en protesta per la detenció dels 113 de l'Assemblea de Catalunya. ANC/Fons Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC).

Llibertat, Amnistia i Estatut d'Autonomia

Imatges

- (I) Comunicat per la mort de Franco de l'Assemblea de Catalunya. ANC/ Fons Assemblea de Catalunya (Josep Maria Colomer i Colsina).
- (II) Full volant convocant una manifestació davant del Parlament per la Llibertat, l'Amnistia i l'Estatut d'Autonomia. 1976. Col·lecció Fulls Volanders-Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.
- (III) L'Assemblea de Catalunya va convocar el 8 de febrer de 1976 una manifestació amb el lema que més la va identificar: «Llibertat, Amnistia i Estatut d'Autonomia». Hi va haver fortes càrregues policials a la cruïlla de Diagonal amb Passeig de Gràcia, que van acabar amb quaranta persones detingudes, la majoria de les quals va patir maltractaments a la comissaria d'Enric Granados. CRAI Biblioteca Pavelló de la República (Universitat de Barcelona).
- (IV) Cartell de 1977 reivindicant l'Estatut per a Catalunya. Col·lecció de cartells de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.
- (V) El PSUC, organització impulsora de l'Assemblea de Catalunya, també va fer una forta campanya en favor de la instauració de l'Estatut a Catalunya. CRAI Biblioteca Pavelló de la República (Universitat de Barcelona).
- (VI) Manifestació de l'11 de setembre de 1976 a la plaça de Catalunya de Sant Boi de Llobregat. Fou el primer cop que es va tornar a celebrar la Diada de Catalunya després de la mort de Franco. ANC/Fons Pilar Aymerich. Autoria: Pilar Aymerich.

Les comissions de solidaritat, l'ajuda envers les persones preses

La gran reivindicació, l'amnistia

«Llibertat i Amnistia: la solidaritat que trenca murs»

La reivindicació de l'amnistia política, inacceptable per a la dictadura, va rebre un nou impuls amb la política de Reconciliació Nacional del PCE formulada el juny de 1956. La proposta de superar les divisions de la Guerra Civil i potenciar un canvi democràtic per via pacífica es va saldar inicialment amb dues convocatòries de mobilització: la Jornada de Reconciliació Nacional, de maig de 1958, i la Vaga General Pacífica, el juny de 1959, que no van tenir èxit. Tanmateix, als anys seixanta i setanta l'amnistia es convertiria en una reivindicació clau de l'antifranquisme. Partits polítics clandestins, moviments socials, grups cristians, intel·lectuals i professionals van unir-se per impulsar-la a través de manifestacions, cartes, manifestos i amb la creació de les Comissions Ciutadanes de Solidaritat amb les persones preses. L'amnistia esdevingué l'eix vertebrador de l'antifranquisme i del seu projecte de ruptura democràtica, tal com va fixar l'Assemblea de Catalunya des del 1971.

Testimonis del funcionament de les comissions de solidaritat.

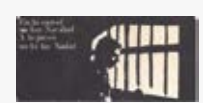
Imatges

(I) Presentació de la Comissió ciutadana de solidaritat de Barcelona apareguda inicialment al Butlletí 23 del 1973, en què s'explica què és la comissió de solidaritat. Butlletí *Solidaritat*, núm. 25, maig de 1974. Fons personal Marià Hispano.
 (II) Butlletí núm. 10 de *Solidaritat*, de l'11 de desembre de 1971 en què es fa saber l'estat de la caixa de solidaritat i s'explica la situació d'algunes indústries i centres de treball, com SEAT o Mercabarna. Fons personal Marià Hispano.
 (III) Informacions de les Comissions de Solidaritat per organitzar l'ajuda, per exemple el tipus de menjar que demanen els presos o la manera que els membres de les comissions poden fer arribar l'ajuda. Fons personal Marià Hispano.

Imatges

(I) Manifestació contra el TOP i per l'amnistia a l'avinguda d'Oporto (Madrid). 1976. Fondo Fotográfico del Archivo Histórico del Partido Comunista de España.
 (II) Adhesius, postals i bons d'ajut demanant el retorn de les persones preses per causes polítiques a casa i l'amnistia total. 1970-1977. CRAI Biblioteca del Pavelló de la República. Universitat de Barcelona.
 (III) Cartell de l'Associació de Familiars de Presos Polítics de Catalunya contra la tortura. 1976-1977. Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

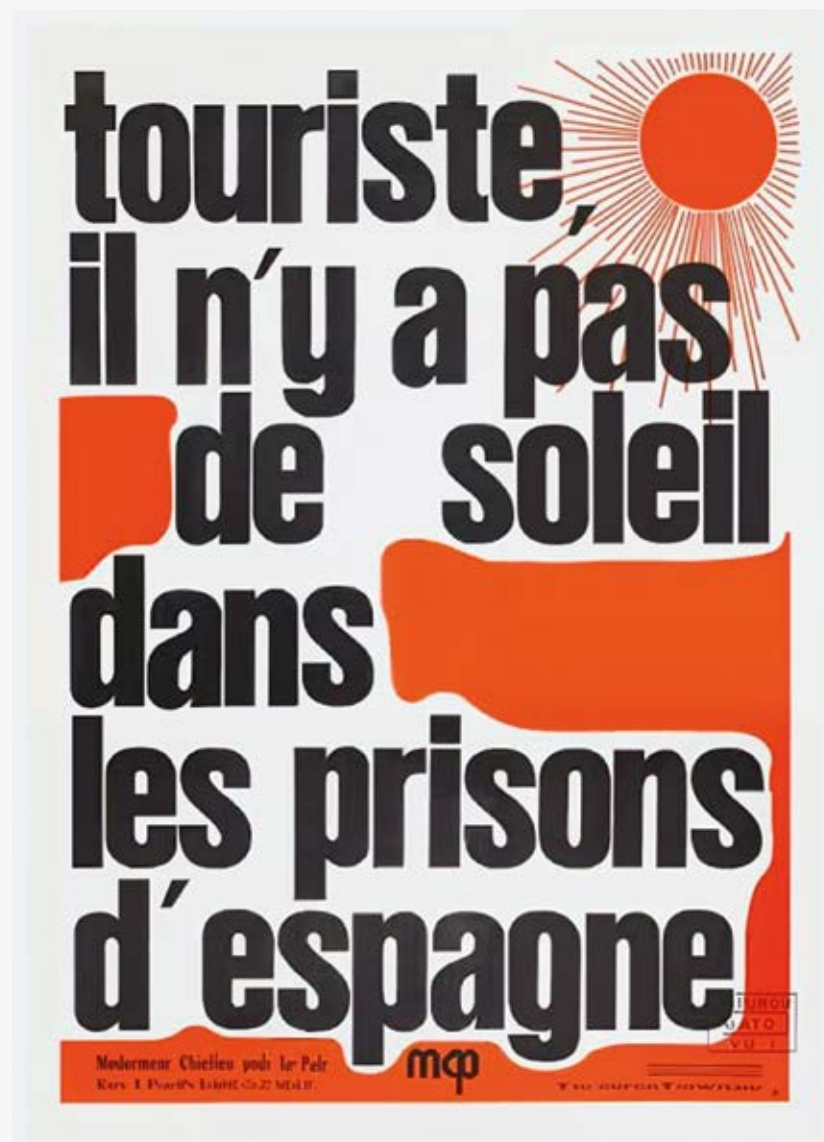

La solidaritat internacional

Després de la mort de Franco (20-11-1975), la monarquia va concedir un indult – que no una amnistia – a presos polítics en un marc, encara, de dictadura. L'any 1976 es va promulgar una amnistia parcial, insuficient per a l'oposició democràtica. Finalment, la Llei d'Amnistia de 1977 va esdevenir la primera gran llei votada a les Corts democràtiques, la qual cosa tenia un evident caràcter simbòlic.

Amb els vots favorables de tots els grups llevat d'Aliança Popular i Euskadiko Esquerra (i d'un diputat socialista vinculat a la Unió Militar Democràtica) l'eufòria per la seva aprovació es va veure posteriorment afectada perquè (article 2 e, f) havia sancionat la impunitat pels torturadors franquistes, tal com ha estat reiteradament denunciat al llarg del segle XXI.

Imatges

(I) Manifestació de rebuig a Suïssa després de les últimes execucions del franquisme del 27 de setembre de 1975. CRAI Biblioteca del Pavelló de la República. Universitat de Barcelona.

(II) Manifestació a París amb pancartes exigint la llibertat per a Santiago Carrillo i els dirigents del PCE, detinguts el 23 de desembre de 1976 per associació il·lícita. CRAI Biblioteca del Pavelló de la República. Universitat de Barcelona.

(III) «Turista, no hi ha sol a les presons d'Espanya». Cartell del Mouvement Chrétien pour la Paix que tenia seus principalment a França i Bèlgica. Fons personal Carles Vallejo.

Punys enlaire i llàgrimes als ulls. Vaga de la Roca, febrer 1977. © Foto Soteras.
Fundació Cipriano García. Arxiu Històric de CCOO de Catalunya

Detencions: la primera línia de la repressió

«Ya no puedes estar seguro cuando vas por la calle. Con ocasión de una manifestación o sin ella, con orden de captura del Juez o sin ella te paran, en plena calle te disparan, te pegan, te registran, te llevan a Layetana y si les da la gana a la prisión. Es un estado de excepción práctico. No les conviene decretarlo de cara a la Europa de los "9" pero no respetan ni las raquíticas leyes que ellos mismos han escrito.»

Butlletí «Solidaritat», núm. 24. 1974.

Imatges

- (I) Forces d'ordre públic a la vaga general del 12 de novembre de 1976.
 - (II) Gasos contra una manifestació. 1977.
 - (III) Polícies dissolent els manifestants. 1977.
 - (IV) Policia armat en una manifestació celebrada el 19 de desembre de 1977.
- Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

Detencions: la primera línia de la repressió

Imatges

Cipriano García i Gabriel «Tito» Márquez Tena de camí al TOP després de ser detinguts per propaganda il·legal.

Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

Manifestació dels treballadors de SEAT pel conveni.
Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO
de Catalunya.

Tortures

Font

Informe «La tortura hoy». Campaña de crítica sobre la impunitat de les tortures. 198?. Anònim.

Policies a cavall durant la vaga del 12 N de 1976, possiblement a la Zona Franca. Fotògraf: Xavier Vinader. Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

Els ulls i el puny del règim: la Brigada Político-Social

«Tots els casos polítics cauen dins de la Brigada Político-Social, que actua per ordre del cap superior de Policia. L'interrogatori d'un presoner pot implicar l'ús de cruels artefactes, amb la finalitat de forçar les declaracions que posteriorment seran anomenades confessions. Com que reben un extra, els mal pagats policies tendeixen a utilitzar mètodes cada cop més violents i a prolongar tant com sigui possible l'aïllament dels presoners per obtenir una confessió. Tant les dones com els homes reben aquest tracte. Poden estar detinguts durant setmanes abans que es formulin formalment càrrecs contra ells. Quan el dossier està acabat, el presoner és traslladat a una de les presons de l'Estat...»

Risques, M. (2018). «La brigada político social: una aproximació». A: Casals, À. (Dir.). (2022). *Del sometent als mossos d'esquadra: Història de l'ordre públic a Catalunya*. Editorial Afers, p. 243.

Imatge fixa de la 6ª Brigada de Información Social entre 1973 i 1974

José María Callejas Peinado (inspector de Serveis)
Creu al Mèrit Policial amb distintiu vermell (1964)

Julián Gil Mesas (comissari cap de la Brigada de Investigación Social)
Creu al Mèrit Policial amb distintiu vermell (1970)

Genuino Nicolás Navales García (Comissari de segona classe i Segon cap de Brigada)
Creu al Mèrit Policial amb distintiu blanc (1970)

Rodrigo Gómez de Olmedo González (inspector de primera classe i cap del Grupo de Retenes)
Creu al Mèrit Policial amb distintiu blanc (1972)

David Peña Álvarez (inspector de segona classe i cap del Grup II)
Medalla de Plata al Mèrit Policial (1977)

Inspectors de segona classe:

Juan Panadero Panadero
Creu al Mèrit Policial amb distintiu vermell (1975)

Atilano del Valle Oter
Creu del Mèrit Policial amb distintiu vermell (revocada pel Congrés dels Diputats el 2020)
Pedro Daniel (Miguel, Damián) Sánchez Sales

Inspectors de tercera classe:

Vicente Borondo Aldunate
Juan Gutiérrez Martí
Jesús Ojuel Lamata
Francisco J. Pérez Salinas
Francisco Rodríguez Álvarez
Pedro Rodríguez Fernández
Antonio Rosino Blanco

Inspectors de tercera classe:

Julio Álvarez de Lara Sánchez
José Antonio Álvarez Villar
Vidal Álvarez-Ugena Díaz-Miguel
Pedro Ancillo Herrera
Antonio Andrade Campos
Marino Asensio Sanz
Fernando Audiye García
Andrés Barrio Ferrer
Francisco J. Blasco Guallar
Rafael Bernabé Méndez
Fernando María Delgado Esteban
Mario Figueroa Trinidad
Felipe Fraile Carrasco
Diego Fuentes Morejón
Miguel García González
Carlos García Miguel
Vicente J. García Novoa
Antonio García Riva
José Antonio Gómez Ferrer
Manuel Gómez García
Francisco J. Guipuzcoa Tendero
Manuel Infante García
Antonio Jiménez Rudillas
Julián López Gimeno
Guillermo López González
Ángel Luengo Fernández
Manuel Macarro Díaz
Domiciano Martínez Hernández
José Martínez Vieco
Ángel Miñambres Martínez
Manuel S. Nieto Marín
José Antonio G. Ramiro García
José Luis Recio Gallego
Francisco M. Rodríguez Álvarez
Amando Rodríguez García
José A. Sastre Garrote

Mariano Tomero Gregoris
Alejandro Valle Abellán
Ángel Valriberas Sanz
José María Villalba Torrado
Victorino Villar Mielgo
Francisco Yegler Jiménez

També van fer serveis a la Brigada:

Enrique Alonso Santos
José Félix Álvarez Martínez
José Luis de Andrés Martínez
Aníbal Arranz Arranz
Vicente Bañuelos Oviedo
Mariano Bello Provincial
Santiago Bohigas Vallejo
Germán Cano Villa
Daniel Fernández Ferrer
Timoteo Fernández Santorum
Joaquín María Figa García
Luis Fuentes Durán
Luis García Esquivada
Luis García Fitó
Vicente García Murillo
Jesús Antonio Herrero Orpi
Santos López Rodríguez
Luis Luis Luis
Juan Pedro Martín Macías
Santos Martínez Álvarez
Fortunato Martínez Cuesta
Carlos Medrano Sáenz
José Luis de Miguel Camarero
Enrique Muñoz Martín
Rafael Núñez Valverde
Luis Ortega Peñamaría
Julián Pascual Hernández
Guillermo Pérez Martínez
Miguel Rodríguez Alonso
Horacio Rodríguez Suárez
Ángel Sánchez García
Eusebio Sotoca Herranz
Rafael Torres López
Roberto Trepal Díez
Antonio Yébenes Gadea

Font

Font: Batista, Antoni. *La Brigada Social*. Barcelona: Empúries, 1995. 283 p. Reproduit a TOPCAT (www.coo.cat/topcat/).

Els ulls i el puny del règim: la Brigada Político-Social

 ANTONIO NIZALOB DÍAZ 1911 - 1987	 ALFONSO SIMÓN VIHAD 1911 - 1987	 FRANCISCO ROY HERNÁNDEZ 1911 - 1987	 FERNANDO AUDIÉ GARCÍA 1911 - 1987	 RUFINO ARRINADAS GARCÍA 1911 - 1987
 FELIPE FRAILE CARRASCO 1911 - 1987	 FERNANDO SAINZ MERINO 1911 - 1987	 JESÚS MARTÍNEZ TORRES 1911 - 1987	 ANTONIO GONZÁLEZ PACHECO 1911 - 1987	 VICENTE JUAN CREIX 1911 - 1987
 ÁNGEL DE LA CRUZ JIMÉNEZ 1911 - 1987	 MANUEL DEL ÁGUILA DÍAZ 1911 - 1987	 RODRIGO YÓMEZ DE ELMELO GONZÁLEZ 1911 - 1987	 ROBERTO CONESA ESCUDERO 1911 - 1987	 RAFAEL QUINTERO LABARES 1911 - 1987
 GONZALO DOMÍNGUEZ SIMÓN 1911 - 1987	 MARIANO BELLI PROVINCIAL 1911 - 1987	 JOSÉ ANTONIO ÁLVAREZ VILLAN 1911 - 1987	 ARTURO URETA GALLARDO 1911 - 1987	 DAVID JUAN LEÓN ROMEO 1911 - 1987
 FRANCISCO RODRÍGUEZ ÁLVAREZ 1911 - 1987	 ANTONIO CARO FONTANILLO 1911 - 1987	 ATILANO DEL VALLE OTER 1911 - 1987	 EDUARDO QUINTELA BÓVEDA 1911 - 1987	 JOSÉ ANDRÉS HERNÁNDEZ CAMPO 1911 - 1987
 GREGORIO MARTÍN GUJARDO 1911 - 1987	 LUIS GUILLERMO ORTEGA PEÑARANDA 1911 - 1987	 DAVID PEÑA ÁLVAREZ 1911 - 1987	 PEDRO POLO BORREGUERO 1911 - 1987	 GERMÁN CANO VILLA 1911 - 1987
 RAFAEL NÓMEZ VALVERDE 1911 - 1987	 JOSÉ ELVIRO SÁNCHEZ-ESCRIBANO 1911 - 1987	 GENDINO NAVALES GARCÍA 1911 - 1987	 EDUARDO QUINTELA BÓVEDA 1911 - 1987	

Vida a la presó: rutina penitenciària

Descripció	Quantitat	Preu	Total
Presó	1.000	1.000	1.000
Alimentació i higiene	1.000	1.000	1.000
Indumentaris	1.000	1.000	1.000
Reparacions	1.000	1.000	1.000
Electricitat	1.000	1.000	1.000
Gas	1.000	1.000	1.000
Agua	1.000	1.000	1.000
Transport	1.000	1.000	1.000
Seguretat	1.000	1.000	1.000
Altres	1.000	1.000	1.000
Total	10.000	10.000	10.000

Imatge

- (I) Interior de la Presó Model de Barcelona, anys setanta.
- (II) Interior de la Presó de dones de Yaserias, 1976. És destacable la presència d'infants a les presons de dones.
- (III) Horari de la Presó Model de Barcelona al 1957. Aquest horari no va variar especialment al llarg del temps, i tampoc ho va fer entre les diferents presons del país. ANC/Fons Centre Penitenciari d'Hommes de Barcelona (ANC1-236).
- (IV) Presó de Dones de Yaserias. Preses al pati de la presó.

Vídeo sobre la vida a la presó

Manifestació de l'1 de maig de 1976 a Madrid. Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

Jutges del TOP

PRESIDENTS

Enrique Amat Casado

(Montefrío, Granada, 1907-Madrid, 1994)

Ingressà en la carrera judicial el 1931 i va ser jutge de primera instància als jutjats de Montalbán, Salas de los Infantes, Pola de Labiana, Colmenar i Montefrío. El 1936 es va afegir als revoltats i va ser jutge instructor en processos militars. El 1947 fou promogut a magistrat d'entrada i destinat al jutjat núm. 12 de Barcelona i després al núm. 1 de Granada. El 1951 fou promogut a magistrat d'ascens a l'Audiència de Badajoz i a la Audiència Provincial de Jaén, on va ser nomenat vocal del Tribunal Provincial de Contraban i Defraudació. El 1954 va ser nomenat president de la secció segona de l'Audiència Provincial de Granada. Prestà servei en comissió a l'Audiència d'Alacant. El 1958 se li va concedir la creu distingida de primera classe de San Raimundo de Peñafort (medalla al mèrit jurídic instituïda el 1944) i el juny fou nomenat jutge especial de Vagos y Maleantes de Madrid. Com a jutge d'aquest tribunal, va deixar clara la seva posició sobre l'homosexualitat, que qualificava de «d'aberració» i «inversió». El gener de 1964 fou nomenat president del TOP, càrrec que exercí fins a desembre de 1965. El 1970 ingressà al Tribunal Suprem i hi restà fins a la seva jubilació.

José de Hijas Palacios

(Oropesa, Toledo, 1916-Madrid, 1994)

Va ingressar en la carrera judicial el 1942, i va servir als jutjats de primera instància i d'instrucció de Jarandilla, Hervás i Talavera de la Reina. El 1951 fou designat magistrat a Granada, i després ho fou a l'Audiència Provincial de Càceres, on en va ser president el 1958. Del 18 de novembre de 1958 al desembre del mateix any, va ser designat jutge del Tribunal Especial de Vagos i Maleantes. En aquest mes d'exercici, les penes que més va imposar van consistir en internament en un centre de treball durant períodes d'entre 3 mesos i menys de 3 anys, així com l'obligació de l'acusat d'estar-se al lloc de residència sota vigilància. Posteriorment, formà part de la Inspecció Central de Tribunals i a l'Audiència Provincial de Madrid, com a president de la secció 5a. El gener de 1966 fou nomenat president del TOP, càrrec que exercí fins a octubre de 1967. El 1968 fou nomenat president de l'Audiència Territorial de Saragossa i el 1971 va ser designat magistrat del Tribunal Suprem. Presidí la Sala Segona. El 1984, un dia abans de la seva jubilació, gràcies al seu vot els jutges Ricardo Varón Cobos i Jaime Rodríguez Hermida es van salvar de ser processats per l'escàndol Bardellino. Fou estudiós del dret i tingué profundes conviccions catòliques, cosa que plasmà en les seves publicacions, com «La justicia y los jueces en la sagrada escritura» (Construcción cristiana sobre la justicia) (1960). Com a president del TOP va declarar: «Para mí es exactamente igual un ladrón que un comunista que un violador».

José Francisco Mateu Cánoves

(Burjassot, València, 1920-Madrid, 1978)

Originari d'una família conservadora i catòlica. El seu pare va ser assassinat el 1936. Ell va participar en la cinquena columna valenciana. Acabada la guerra inicià els estudis de dret. Milità al SEU i posteriorment marxà voluntari a la División Azul. Tornat del front rus continuà els seus estudis i ingressà a la carrera judicial el 1948. Va servir als jutjats de primera instància i d'instrucció de San Vicente de la Barquera, Puente del Arzobispo, Vera, Nava Hermosa i Illescas. El 1957 va passar al cos de magistrats de treball, i hi va prestar serveis a Lugo, Mieres i Orense. El 1959 va ascendir a magistrat i el 1962 fou destinat a l'Audiència Provincial de Lleida.

Exercí de magistrat del TOP des de febrer de 1964. El novembre de 1967 fou nomenat president del TOP, càrrec que va exercir fins a la seva dissolució, el gener de 1977. Fou el magistrat que durant més anys hi va servir. Després fou adscrit com a magistrat suplent a la Sala Sisena del Tribunal Suprem encarregat de temes laborals i socials. El novembre de 1978 va ser assassinat per ETA militar. Al seu funeral grups ultres van causar aldarulls.

Jutges del TOP

Magistrats

Antonio Torres-Dulce Ruiz
(gener de 1964 - octubre de 1967)

Carlos Maria Entrena Klet
(novembre de 1967 - gener de 1977)

José Redondo Salinas
(novembre de 1967 - gener de 1977)

Antonio Martínez Carrera
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Fernando Méndez Rodríguez
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Fernando Cid Fontán
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Gabriel González Aguado
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Saturnino Gutiérrez de Juana -
substitut
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Tomás Marcos Garmendia - substitut
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Tomás Pereda Iturriaga - substitut
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Víctor Serván Mur - substitut
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Jutges d'instrucció

José Garralda Valcárcel
(febrer de 1964 - octubre de 1967)

Jaime Mariscal Gante
(gener de 1966 - gener de 1977)

Manuel González Alegre
(novembre de 1967 - agost de 1972)

Manuel Gómez Villaboa Novos
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Diego Córdoba García
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Rafael Gómez Chaparro
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Agustín Muñoz Álvares - Substitut
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Fiscals

Antonio González Cuéllar
(gener de 1964 - desembre de 1965)

Félix Hernández Gil
(febrer de 1964 - octubre de 1967)

Luis Manuel Poyatos Bernáldez
(gener de 1966 - octubre de 1967)

José María Riera Larios
(novembre de 1967 - agost de 1972)

Carlos Iglesias Selgas
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Rafael García de Prado Ruiberris de Torres
(setembre de 1972 - gener de 1977)

Fonts

Portilla Contreras, G. (2019). *Derecho penal franquista y represión de la homosexualidad como estado peligroso* (p. 107-108). Ministerio de Justicia. ISBN 978-84-7787-487-4.

TOPCAT

Del Águila Torres, J. J. (2020). *El TOP: La represión de la libertad (1963-1977)* (2a ed.). Fundación de Abogados de Atocha. Ministeri de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica. ISBN 978-84-7471-142-4.

Els ministres de Franco: política, poder i repressió

Els governs de Franco van ser responsables directes de la repressió sistemàtica contra la dissidència política. Tot i la creació d'una jurisdicció civil amb el Tribunal de Orden Público (TOP), destinada aparentment a substituir la repressió militar, aquesta estructura continuava perseguint els opositors al règim. Ministres com els de Governació, Justícia o Información y Turismo hi van tenir un paper clau, i van coordinar la repressió a través de les forces i els cossos de seguretat de l'Estat i dels diferents tribunals. Aquesta combinació de jurisdiccions civils i militars va permetre mantenir l'ordre dictatorial amb detencions, tortures i judicis que no només buscaven castigar la dissidència, sinó també controlar qualsevol moviment opositor que pogués desestabilitzar el règim.

X Govern de Franco (del 7 de juliol de 1966 al 29 d'octubre de 1969) es va crear amb el canvi d'alguns ministres i el manteniment d'altres que ja havien format part del govern anterior.

IX Govern de Franco (10 de juliol de 1962 fins al 7 de juliol de 1965)

Durant aquest govern, el Consell de Ministres va signar l'afusellament de Julián Grimau i es va posar en marxa el Tribunal de Orden Público a on es jutjarien els casos de delictes polítics.

XI Govern de Franco (del 29 d'octubre de 1969 a l'11 de juny de 1973)

Font

Elaboració pròpia a partir de *La Vanguardia Española*, 11 de juliol de 1962.

Imatges

- (I) *La Vanguardia Española*, 8 de juliol de 1965.
- (II) *La Vanguardia Española*, 9 de juliol de 1965.
- (III) *La Vanguardia Española*, 30 d'octubre de 1969.
- (IV) *La Vanguardia Española*, 31 d'octubre de 1969.

Els ministres de Franco: política, poder i repressió

XII Govern de Franco (de l'11 de juny de 1973 al 3 de gener de 1974). El 20 de desembre de 1973, el president del Govern, Luis Carrero Blanco, fou assassinat per ETA. El va substituir Carlos Arias Navarro. Durant aquest govern i el posterior (XIII), la repressió del règim va experimentar un important augment.

XIII Govern de Franco (del 3 de gener de 1974 al 20 de novembre de 1975). Durant l'últim govern de Franco, es van signar 7 penes de mort per part del Consell de Ministres, tot i la forta pressió internacional que intentà frenar els «enterados».

I Govern després de la mort de Franco (del 12 de desembre de 1975 al 3 de juliol de 1976). El 3 de març de 1976 es produïren els anomenats «Fets de Vitòria», en els quals resultaren morts 5 joves després que la Policia Armada entrés a l'església de Sant Francesc d'Assís del barri de Zaramaga, on s'estava celebrant una assemblea obrera.

El II Govern després de la mort de Franco (del 3 de juliol de 1976 al 4 de juliol de 1977) presidit per Adolfo Suárez va impulsar importants reformes, com la Llei per a la Reforma Política i la celebració de les primeres eleccions democràtiques després de la dictadura, que van marcar el camí cap a la Constitució de 1978. Sota la seva direcció, es van aprovar mesures com la legalització de partits polítics, amb el Partit Comunista d'Espanya inclòs.

Imatges

- (I) *La Vanguardia Española*, 12 de juny de 1973.
- (II) *La Vanguardia Española*, 13 de juny de 1973.
- (III) *La Vanguardia Española*, 4 de gener de 1974.
- (IV) *La Vanguardia Española*, 5 de gener de 1974.

- (V) *La Vanguardia Española*, 12 de desembre de 1975.
- (VI) *La Vanguardia Española*, 13 de desembre de 1975.
- (VII) *La Vanguardia Española*, 8 de juliol de 1976.
- (VIII) *La Vanguardia Española*, 9 de juliol de 1976.

L'últim responsable, Franco

La memòria, un exercici democràtic

Va valer la pena?

En un règim mancat de drets i llibertats, la transgressió va obrir camí a múltiples formes d'associació. L'intercanvi de missatges en fulls de paper amagats sota la roba va construir discursos polítics alternatius. La protesta i l'ocupació dels carrers van permetre conquerir l'espai públic. El desafiament obrer va qüestionar l'ordre de la producció i va obrir esperances d'emancipació social. Els vincles personals van fer emergir la solidaritat. Els espais quotidians van donar lloc a relatar l'experiència pròpia, a reconèixer-se, identificar-se i organitzar-se col·lectivament. La seva contribució va minar les bases de la dictadura del general Franco.

La conquesta de la democràcia no va ser la concessió d'una elit política. L'actual democràcia, amb tots els seus defectes, s'ha construït pas a pas amb cada dret guanyat. Les dones i els homes de les «Generacions TOP» van convertir l'accés als drets en la seva bandera. Així, la conquesta de la democràcia va ser possible gràcies al seu compromís i la seva lluita constant en defensa dels drets i les llibertats.

Tanmateix, la història ens ensenya que res del que s'aconsegueix és definitiu. Avui, les amenaces del populisme i la demagògia, en les seves múltiples expressions, són un avís. La democràcia no és un punt d'arribada, és un procés en favor de la seva contínua ampliació, el seu avenç i el seu enfortiment.

Arxius i fons

Fundació Cipriano García, Arxiu Històric de CCOO de Catalunya

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

CRAI Biblioteca del Pavelló de la República

Universitat de Barcelona

Arxiu Nacional de Catalunya (ANC)

Arxiu Comarcal del Vallès Occidental

Arxiu Històric de Roquetes, Nou Barris

Arxiu de Ca la Dona

Archivo de la Transició

Archivo Histórico del Partido Comunista de España

Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona

Centro Documental de la Memoria Histórica (Salamanca)

Fons personal de Carles Vallejo

Fons personal de Josep Maria Garrido

Fons personal de Marià Hispano

Fons personal de Jordi Petit

Agraïments

Adrià Álvarez, Arnaldo Gil, Balandra Films, Carles Vallejo, Carlota Falgueras, César Lorenzo Domènec Martínez, Eduardo de Toro, Elisa Regueiro, Guillermo Portilla, Isabel Alonso, Isabel Franc, Jaume Domènech, Javier Tébar, Jordi Petit, Josep Maria Garrido, Juanma García, Lourdes Prades, Manel Risques, Marià Hispano, Maribel Ferrándiz, Mercè Lázaro, Mercè Otero, Mireia Bo, Montserrat Cuyàs, Neus Baena, Pepe Gálvez, Pilar Cuerva, Ramon Naya, Rafael Espinosa, Rosa Navarro i Sergi Salamé

Exposició

Comissariat

Carlota Vidal Sánchez i Gerard Rodríguez Arellano

Documentalista

Aurora Giralt i Pérez

Coordinació dels continguts

Diputació de Barcelona. Memòria Democràtica

Disseny gràfic i producció

Diputació de Barcelona

Organitza

Diputació
Barcelona